

Helsingin malli

Saavutettavuus: Visuaalisen suunnittelun ja palvelumuotoilun vaatimuksia, osa 2/2

Tero Pesonen / Siteimprove

Sisältö

- Välilehdet verkkosivun rakenneosana
 - Perusteet tässä dokumentissa
 - Lisäaineistoa:
 - HDS:n ohjeistus (linkki)
 - Dokumentti: Moduulit 3 ja 4 / "Tab List Pattern Design and Implementation": Syvempään perehtymiseen HDS-ohjeen jälkeen.
- Lomakkeet palvelumuotoilun näkökulmasta
 - Perusteet tässä dokumentissa
 - Lisäaineistoa:
 - HDS:n ohjeistus (linkki): **Välttämätön**, kun lomake toteutetaan mallin mukaisesti
 - Demosivu: Välilehti "Form": Esimerkki virheentarkistuksesta ja selainkohdistuksen hallinnasta.

Välilehdet

- Segmentoi sisällön yhtä aikaa sekä visuaalisesti että loogisesti
=> Tärkeää kuvata avustavalle teknologialle oikein
- Ominaisuuksia
 - Kaikki välilehdet ovat aktiivisia ja avattavissa
 - Välilehdet tarjoavat vaihtoehtoisen, mutta tyypiltään samanlaisen sisällön
 - Välilehden avaaminen ei muuta selainkontekstia; ts. välilehti ei suorita toimintoa eli ei ole perinteinen painike tai linkki
 - Vain yksi välilehti voi olla kerrallaan avattuna
- Elementti voi olla välilehtiryhmä, vaikka se ei näytä visuaalisesti sellaiselta. Elementtiryhmä voi olla joukko linkkejä tai painikkeita, vaikka se näyttää välilehtiryhmältä visuaalisesti
 - WCAG 1.3.1 Informaatio ja suhteet

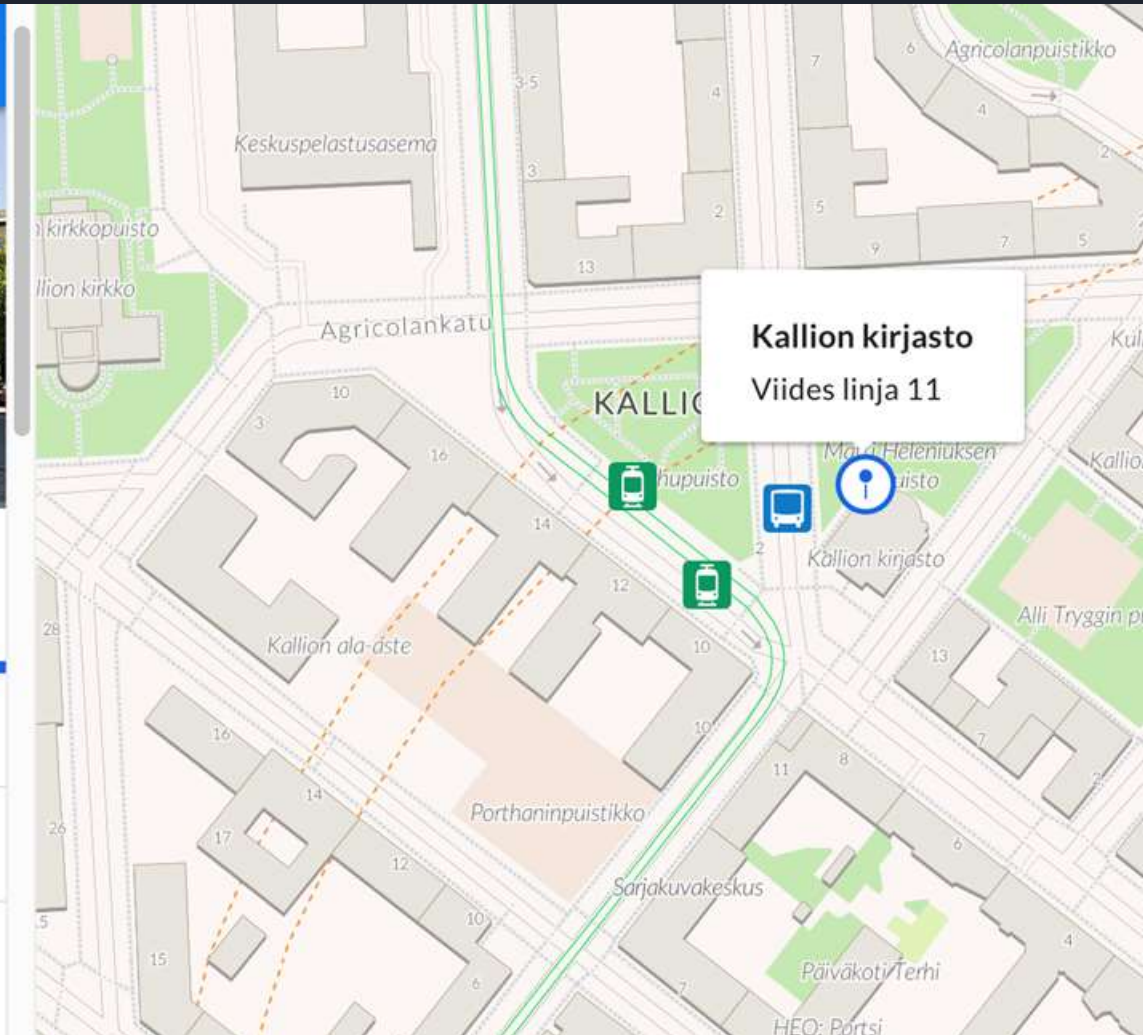
Esimerkki: Toimipisteen tiedot (Helsingin Palvelukartta)

Välilehtiryhmä segmentoi toimipisteen tiedot pienempiin osiin

 Kallion kirjasto

PERUSTIEDOT	ESTEETTÖMYYS	PALVELUT JA TAPAHTUMAT
		Palvelut toimipisteessä 6 palvelua
	Nähtävyydet	
	Opastusta tietokoneen käytössä (digineuvonta)	

Välilehtiryhmä vai linkkir ryhmä?

Kyseessä on paremminkin joukko navigaatiolinkkejä, kuin välilehtiryhmä
Lue lisää perusteista: Dokumentti XYZ / luku X.

Form With Error Handling

1. Personal info
2. Radiobuttons
3. Third page
4. Summary

Page 1 of 4: Personal information

Input fields

Name:

Email address:

Combobox

City of residence:

Vaikuttaa välilehtiryhmältä...

Tiedot ja säännöt ▾

✓ USEIN KYSYTTYÄ

UUDEN PELAAJAN TIETOPAKETTI

TEKNISET OHJEET

RATKAISUSUOSITUKSET

LOMAKKEET

SÄÄNNÖT

KORONAVIRUKSEN VAIKUTUKSET
VEIKKAUKSEN PALVELUIHIN

Usein kysyttyä

Miten siirrän rahaa pelitilille/pankktilille? ▾

Maksaako rahansiirto? ▾

Mikä on pelitilin saldon yläraja? ▾

Milloin voitot näkyvät pelitilillä/pankktilillä? ▾

Mistä voin lunastaa suurvoitot? ▾

Mistä näen pelitililleni maksettujen voittojen tiedot? ▾

USEIN KYSYTTYÄ

✓ UUDEN PELAAJAN TIETOPAKETTI

Rekisteröityminen ja tunnukset

Rahansiirto ja voitonmaksu

Oma Veikkaus

Tulokset

✓ Aukioloajat

Mobiilisovellukset

Ladattavat peliohjelmat

Pelaamista koskevat rajoitukset

TEKNISET OHJEET

Aukioloajat

Sivujemme yläreunasta löydät kaikkien pelien linkit, joiden kautta pääset pelaamaan pelejä. Lisätietoa eri peleistä ja miten niitä pelataan löydät [Säännöt](#) -linkin kautta. Kun olet saanut tehtyä haluamasi pelin, voit siirtyä maksamaan pelin. Maksamisen jälkeen peliä ei voi enää poistaa tai muokata, joten muista tarkistaa että pelin merkinnät ovat haluamasi.

Veikkauksen pelipalvelu ja pelit ovat avoinna joka päivä 24 tuntia.

Seuraavissa Veikkauksen tarjoamissa peleissä on pelikohtaiset sulkeutumisaajat:

- Keno: joka päivä klo 14.45, 20.45 ja 22.45
- Lotto, lauantai-Jokeri ja lauantai-Lomattonni: lauantaina klo 21.45
- Eurojackpot, perjantai-Jokeri ja perjantai-Lomattonni: perjantaina klo 20.00
- Vikinglotto, keskiviikko-Jokeri ja keskiviikko-Lomattonni: keskiviikkona klo 19.00
- Kaikki tai ei mitään: joka päivä klo 20.45
- Synttärarit: joka päivä klo 19.45
- Vedonlyöntipelien sekä Vakioiden sulkeutumisaajat menevät kohteiden mukaan.

Toto-peleissä on päivittäinen huoltokatko aamuisin kello 06, sunnuntaisin keskiyöllä kello 24. Katko kestää n. tunnin.

Myyntipaikoissa Veikkauksen pelit ovat pelattavissa myyntipaikan aukioloaikojen mukaisesti seuraavin poikkeuksin:

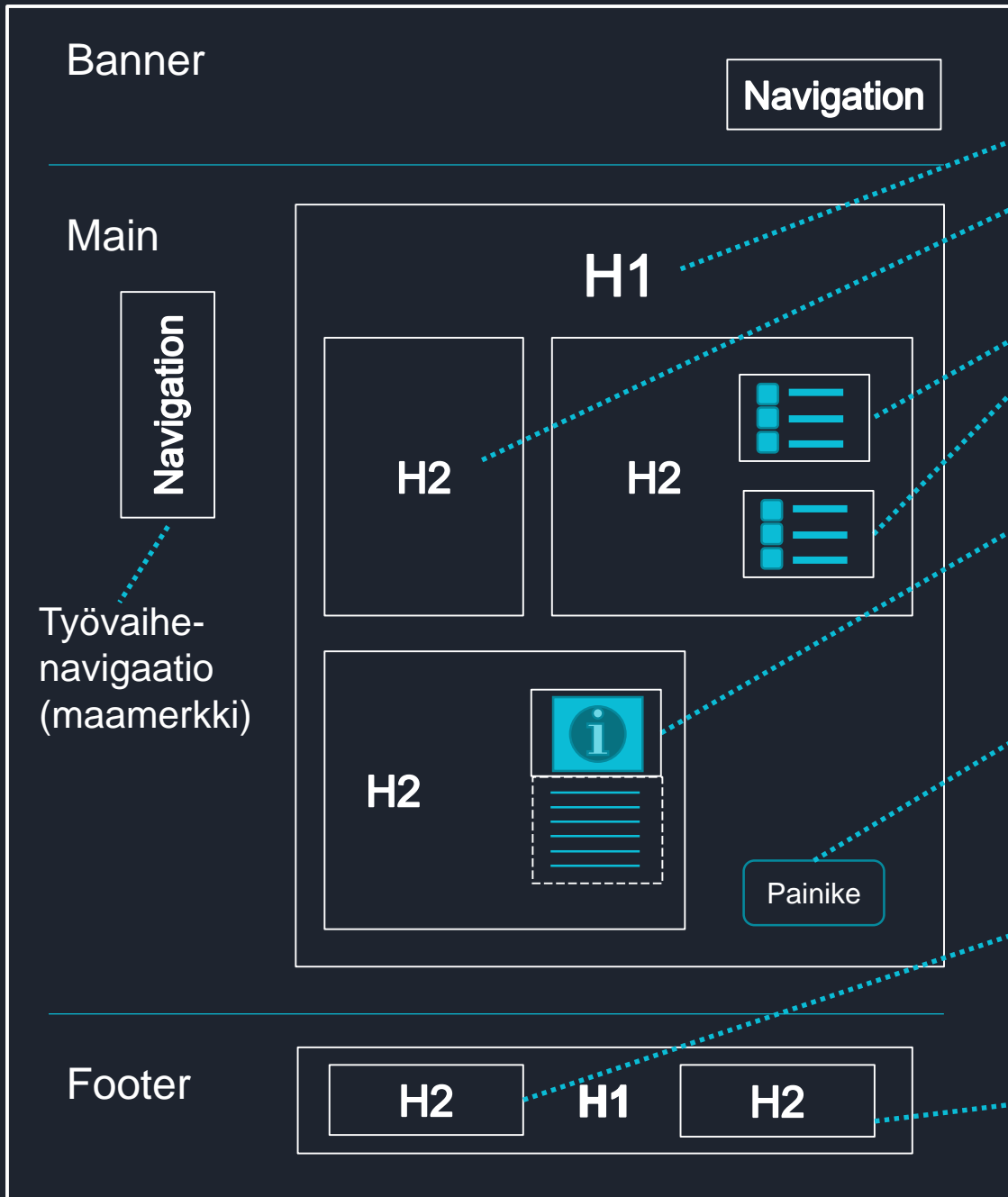
Lomakkeet verkkosivulla

- Lomake
 - HTML—lomakekontrolleja tai niitä loogisesti vastaavia elementtejä
 - Syöttökentät, radionapit ja valintaruudut, pudotusvalikot, yhdistelmäruudut, jne.
 - Lähetys/sivunvaihto/Haku—painike
 - Voi sisältää virheentarkistusmekanismeja
 - Voi sisältää ohjeita
- Määrittely ja tekninen toteutus tärkeitä saavutettavuuden kannalta
 - Rakenne ja jäsenitys visuaalisesti ja apuvälineellä
 - Tekninen selausjärjestys
 - Virheenkäsittely
 - Elementtien kuvaukset

Lomakkeet: Rakenne

- Useampivaiheinen lomake on käyttäjille yleensä helpompi, kuin yksi pitkä lomakenäkymä
 - Yksi asiakokonaisuus tai teema per sivu
- Osoita työvaihe ja edistyminen
 - Määritä, miten vaihekuvaus näkyy avustavalle teknologialle
- Jäsennä lomakesivu otsikoilla
 - Otsikoita voi olla perussivua enemmän
 - Jokainen aihe otsikoitu → dokumentoi myös visuaalisesti lomaketta
- Hyödynnä HTML Fieldset—alueita ja legend—otsikointia kontrolliryhmissä
- Lähetys/seuraava –painike tulisi olla lomakkeen viimeinen kontrolli

1	Perustiedot
2	Elämäntilanne
3	Lisäselvitykset
4	Yhteenveto

Lomakesivun otsikko (sama kuin työvaihelistassa)

Lomakeosion otsikko ("Yhteystiedot")

Fieldset + Legend
Kontrolliryhmä

Kuvakepainike

Laajeneva/sulkeutuva sisältö
Role=region
Aria-labelledby=kuvakepainike

Pop-up --ohjekuvake

Submit/Seuraava—painike (ei footerissa!)

Yhteystiedot

- Postiosoite:
- Puhelin: ...
- Sähköposti:

Palvelumme sosiaalisessa mediassa

- Facebook
- Twitter
- Instagram

Banner

Navigation

Main

Navigation

H1

H2

H2

H2

Painike

Työvaihe-
navigaatio
(maamerkki)

Footer

H2

H1

H2

Lomakkeet: Selausjärjestys

- Yleinen selausjärjestys:
 - Työvaihenavigaatio/listaus → Lomake (H1) → Ohjeosion otsikko → Ohjeosio → Lomakeosion X otsikko → kontrolliryhmät vasemmalta oikealle, ylhäältä alas; ohjeet ennen kontroleja → seuraava/lähetä—painike → edellinen—painike.
- Huomioi erityisesti tilanteet, joissa lomakkeelle tuodaan tai siitä poistetaan sisältöä
 - Tietyn kontrollin valinta tuo uusia kontroleja lomakkeelle ("Oletko alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja?" → "Kyllä"—valinta tuo lisää kysymyksiä lomakkeelle)
 - Uusi sisältö tulisi luoda aina nykyisen selauspisteen jälkeen (tekninen selausjärjestys)
- Lomakkeelle kuuluvaa sisältöä ei tule sijoittaa lähetyspainikkeen jälkeen
 - "Olen lukenut ja hyväksyn..." valintaruutu ennen painiketta
 - **Tärkeä** "pieni printti" ennen painiketta, tai ankkurilinkki sivun tähän osioon

- Selausjärjestys demosivun lomakkeessa merkittynä numeroina kuvaan
- Selausjärjestys on aina hyvä merkitä rakennekuvaukseen ainakin silloin, kun se ei noudata ”ylhäältä alas, vasemmalta oikealle” -järjestystä, tai ei ole itsestään selvä
 - Esimerkiksi
 - lomakenavigaation järjestys suhteessa lomakesivuun
 - Lähestys-/siirtymispainikkeiden järjestys
 - Virheilmoitusten järjestys suhteessa kontroleihin
- Huom. HDS:n lomakeohje sisältää valmiit ratkaisut osaan selausjärjestysmäärittämisestä.

Tablist Dem 1

2

Buttons

1

Form

Linkboxes

5

Tablist

Form With Error Handling 6

7

1. Personal info

2. Radiobuttons

3. Third page

4. Summary 10

Page 2 of 4: Radiogroups 11

ARIA-radios 12

Test Group 13

- First Option
- Second Option
- Third Option 16

No pre-selection 17

- Radio 1
- Radio 2

21

Previous Page

20

Next Page

Form With Error Handling

1. Personal info
2. Radiobuttons
3. Third page
4. Summary

Page 1 of 4: Personal information

Input fields

Name:
a

Email address:
testi

Email address is invalid

Combobox

City of residence:
h

Helsinki

Next Page

The combobox is a widget that merges an input field with a drop-down list box. The list opens dynamically to offer similar or matching candidates to the one being typed in the field. The user can then either type the value directly or select one from the list shown. In this particular combobox, the values are cities in English; typing

Selainkohdistuksen hallinta

- Selainkohdistus tulee siirtää, jos kohdistettu elementti poistetaan
 - Kohdistus voi ilman siirtämistä päätyä satunnaiseen kohtaan sivun DOMia
 - Ongelma näppäimistöselauksessa ja ruudunlukijan kanssa
- Käyttäjän ohjaaminen kontekstinmuutosten yhteydessä
 - Uuden lomakesivun avaaminen (erityisesti, kun sivu luodaan dynaamisesti)
 - Modaalin avaaminen
- Merkitse kohdistuksen siirrot sivurakenteen kuvaukseen

Sähköinen asiointi

- ETUSIVU
- HAE PALVELUJA
- ASIOINTIKANSIO
- OMAT TIEDOT
- OHJEET

Täydentävä toimeentulotukihakemus

Poimi aiempi hakemus uuden hakemuksen pohjaksi

 Poistu

- 1** Perustiedot
 - 2 Elämäntilanne
 - 3
 - 4 Yhteenveto
- Lisäselvitykset

Perustiedot

[? Ongelmia lomakkeen toiminnassa?](#)

Ohjeet kenttien täyttöön

Sivu 1/4

Pakollinen kenttä on merkitty punaisella tähdellä: *

Hakemuksen perustelut

Kirjoita vapaamuotoisena tekstinä perustelut, mihin tarkoitukseen haet täydentävää toimeentulotukea.

Mihin tarkoitukseen toimeentulotukea haetaan

2600

Hakemukselle ei ole syötetty perusteluja

Minulla on voimassa oleva perustoimeentulotuen päätös Kelasta:

Valinta perustoimeentulon päätöksestä on pakollinen

Siirry chattiin

Kohdistettu elementti poistetaan:

Mihin selainkohdistus tulisi siirtää roskakalattikko—painikkeen aktivoinnin jälkeen?

- Osion otsikkoon vai edeltävään kontrolliin? Molemmat WCAG:n näkökulmasta OK. Valinta tehdään tapauskohtaisesti. Kokeile: Demosivu → Status –välilehti → Notification –elementit ja kohdistuksen siirto, kun elementti poistetaan.

Kotona asuvien alaikäisten lasten nimet ja henkilötunnukset

Etunimi * Sukunimi * Henkilötunnus *

Etunimi Sukunimi Henkilötunnus

Muiden samassa asunnossa asuvien nimet ja henkilötunnukset

Etunimi Sukunimi Henkilötunnus

Selainkohdistuksen hallinta: Kontekstimuutos

- Normaalisti selainkohdistus sijoittuu automaattisesti uuden sivun alkuun
- Jos sivu luodaan dynaamisesti, kohdistus tulee siirtää itse
 - Lomakesivut ovat monesti dynaamisia (ei avata uutta [URL:ää](#))
 - Jos siirtoa ei tehdä, kohdistus voi virheellisesti jäädä esim. ”seuraava” – painikkeeseen.
- Toisaalta joskus käyttöpolku on luontevampi, kun kohdistus siirtyy automaattisesti joka tapauksessa uuden työvaiheen alkuun
 - Monivaiheisessa lomakkeessa kohdistus on luontevaa viedä uuden lomakenäkymän alkuun koko sivun alun sijasta.
- Jos kyseessä on kontentin, ei kontekstin, muutos (valikko aukeaa, lomakkeelle edemmäs tuodaan uutta sisältöä), kohdistusta ei yleensä tarvitse hallita käyttäjän puolesta

Elämäntilanne—lomakesivun avaaminen: Kohdistus voidaan siirtää suoraan Elämäntilanne—otsikkoon koko sivun alun sijasta.

Kokeile: Demosivu → Form—välilehti → Lomakesivun vaihtaminen: Selainkohdistus vie sinut aina lomakesivun alkuun, ei koko sivun alkuun, eikä se liioin jää myöskään siirtymislinkkiin tai -painikkeeseen.

1 Perustiedot	Elämäntilanne Ongelmia lomakkeen toiminnassa?
2 Elämäntilanne	Ohjeet kenttien täyttöön Sivu 2/4 Pakollinen kenttä on merkitty punaisella tähdellä: *
3 Lisäselvitykset	Elämäntilanne
4 Yhteenveto	Hakija
	Elämäntilanne * <input type="text" value="Hoitovapaalla (kotihoitontuki)"/>
	Lyhyt kuvaus nykyisestä elämäntilanteesta <input type="text" value="Olen hoitovapaalla"/> Maksimi 50 merkkiä
	Puoliso
	Elämäntilanne * <input type="text" value="Työssä"/>
	Lyhyt kuvaus nykyisestä elämäntilanteesta <input type="text" value="Olen osa-aikatyössä"/> Maksimi 50 merkkiä

Virheentarkistus

- Esimerkkitoteutus: Demosivu
- Muista HDS:n lomakeohje ja valmis virheentarkistustoteutus kehittäjille
- WCAG 3.3.1 & 3.3.3: Virheen tunnistaminen ja korjausehdotukset
- Jos lomake havaitsee virhetilanteen, käyttäjän tulee saada tieto
 - missä virhe on
 - sekä **tekstimuodossa**, mikä virhe on kyseessä
- Virhekohta tulee voida havaita ilman visuaalista tarkastelua
 - Pelkkä väri ei riitä (esim. tekstikentässä)
 - Asteriski (*) ilman selitettä keuhno.

Virheentarkistus

- Virheentarkistus voi tapahtua kolmella tavalla
 - Staattinen
 - Dynaaminen
 - Näiden yhdistelmänä
- Staattinen: Virheistä ilmoitetaan lomakkeen lähetyksen tai sivunvaihdon yhteydessä → Lomake tulee korjata → Uusi lähetysoyitys ja tarkistus
- Dynaaminen: Lomakekontrollin tila tarkistetaan heti, kun käyttäjä on syöttänyt siihen arvon → Virhetila osoitetaan heti lomakkeella → Lähetyso mahdollinen vasta, kun virheilmoituksia ei ole

Staattinen virheentarkistus

- Suoritetaan lomakkeen lähetyksen / sivun vaihdon yhteydessä
- Lomakkeen koodi tutkii kontrollien syötteet
- Virheilmoitukset kootaan yhteen paikkaan lomakkeelle
 - Lomakkeen lähetyks estyy
- Käyttäjän on vaivaton havaita, että lomakkeella on virheitä

Staattinen virheilmoitusalue

- Lomakkeen tai lomakeosion yläpuolella
 - Sisältää kaikki virheet, jotka liittyvät lomakeosioon
 - Kuvattu otsikolla ja mahdollisesti myös aluemäärittelyksellä
- Selainkohdistus siirretään alueelle **automaattisesti** lähetysoikeudesta lomakkeen lähetysoikeuden jälkeen
 - Kohteena esimerkiksi otsikko
- Virheilmoitukset on kirjoitettu auki tekstiksi
- Virheilmoituksessa on linkki, joka osoittaa virheen kohteena olevaan kontrolliin tai osioon
 - Ns. ankkurilinkki

1. Personal info

2. Radiobuttons

3. Third page

4. Summary

Page 1 of 4: Personal information

The form contains errors

- Error 1: [Name must not be empty.](#)
- Error 2: [Email address is invalid.](#)
- Error 3: [Invalid city of residence.](#)

Input fields

Name

Email address

ARIA Combobox

City of residence

Next Page

Dynaaminen virheentarkistus

- Lomakekontrollin syöte tarkistetaan välittömästi, kun syöte on annettu
- Mutta tarkistusta syöteenannon aikana on yleensä syytä välttää
 - Ruudunlukijalle luettavat ilmoitukset häiritsevät mm. tekstin syöttämistä
 - Jos virhe kuitenkin osoitetaan jo syötevaiheen aikana, vältä virheen ilmoittamista audiitiivisesti ennen syöteen valmistumista (aria-live / role="laert" –tekniikat)
- Virheilmoitus tulostetaan kontrollin välittömään yhteyteen
 - Suositus: Selausjärjestyksessä heti **kontrollin jälkeen** ja **ennen seuraavaa kontrollia**
- Ilmoitus säilyy, kunnes kontrolli fokusoidaan tai virhetila ei enää päde
- Merkitse virheilmoitus Aria—live tai role="alert"—tekniikalla
 - Ruudunlukija ilmoittaa virheestä käyttäjälle, vaikka ilmoitusteksti ei ole fokusoituna

1. Personal info

2. Radiobuttons

3. Third page

4. Summary

Page 1 of 4: Personal information

Input fields

Name

Name must not be empty.

Email address

Email address is invalid.

ARIA Combobox

City of residence

Next Page

Tarkistusmuotojen yhdistäminen

- Lomake voi tarjota sekä staattisen että dynaamisen virheentarkistuksen
- Esimerkiksi: Osa kontroleista tarkistetaan dynaamisesti
 - Päivämäärän muoto ja kelvollisuus, sosiaaliturvatunnuksen muoto, muut syntaksitarkistukset
 - Mutta puuttuvat syötteet tai tarvittavien tietojen yhdistelmät tarkistetaan vasta lähetyksen yhteydessä
 - Etu: Auttaa oikeiden syötteiden antamisessa ja lähetyksen jälkeen tulostuvien virheiden määrä pysyy rajallisena
 - Sopii useimpiin lomakkeisiin

